

més aviat serà sorotàptica (cf. lit. *staldas* 'corral', pruss. ant. *staldis* id., *stallit* 'estar, estar dret', letó *stulms* 'soca d'arbre', 'cama, braç, membre'), de la mateixa formació indoeuropea que aquell mot germànic.

□ 1.ª doc.: c. 1000-1050, doc. de l'Alta Ribagorça.

«In Pecare, in ipso *stallo* que comparaverunt mei parentes», doc. d'Ovarra referent a l'actual bosc de Pegà(r) entre Calvera i Bonansa, damunt el monestir d'Ovarra (MDuque, *Docs. de Ovarra*, 134.2). Avui *estall* està molt estès com a genèric toponímic o pretopònim a tota la zona NO. de la nostra terra, especialment a les valls de les Nogueres Ribagorçana i Pallaresa. És conspicu *L'Estall*, poblet que dóna nom al sector tercer del Montsec, malament dit «Montsec d'Aragó» però és *Montsec de l'Estall*, car no arriba a

terra de llengua aragonesa.

Fortament representat a la toponímia pre-catalana de les altes valls ribagorçanes i pallareses, particularment la de Bof, i generalment en la fonètica pre-catalana *estallo*, p. ex. *Estallobago* (STALLO-OPACUM, car és a la part *obaga*), entre Llubriquet i la Montanyeta d'Erill (ja escrit així en la llista secular d'afrontacions, que en còpia de 1927, em deixa veure el Sr. Momeny, batlle de Taüll), i sentit sovint (1960ss.). Alguns d'alterats: *Estaixinti* a Durro < *estayl-senti* STALLI SANCTI 'protegits, consagrats' o STALLI CINCTI 'tancats per un recinte'. *Estanyo-finéstro* (o *fenéstro*) 'estall dels feners', o bé CUBILE STALLŌN FAENESTRŌN (en genitiu plural pre-romà) 'corral dels estalls fenalers',¹ *L'Estadiello* (-*dièlo*) al cap del Sobiradi de Taüll, amb dissimilació *ll-ll* > *đ-đ*. *Lex Estálos* entre Llebre i Aigües-Tortes (1953): i allí hi ha encara una de les rares bordes d'aquella vall, avui dita de Gaspar. Altrament avui el mot encara és conegut a la vall en la forma catalana *estall*, si bé a penes l'usa allà sinó algun vell.

I continua trobant-se a les valls de més a l'Est i més a l'Oest. Uns pocs exs. a l'atzar. *L'Estall*, al cap de la Muntanya d'Erinyà, on trenca amb Esplugu de Serra (1957). Va seguint per tot l'Alt Aragó. *Lo Estabo* (lo *stábo*) a Laspuña (1965) amb el tractament alt-aragonès arcaic LL > *č*; *Llano Stábo* i *Estábo Lanuza* a Sallent de Gállego, per més que a Torla i a Lanuza de Tena hagin canviat *estallo* en *estábo* per ultracorreció castellana, definint-ho «cleta en el monte» i «cuadra, cleta en la cuadra», respectivament (A. Kuhn, *RLiR* xi, 78-9).

La paraula pre-romana originària degué ser STALLOM neutre, i formaria per tant el plural neutre STALLA, car d'ací ha de venir *Vatestata* a Aragües < *Val d'Estata*, amb el tractament local de LL com *č* > *t*. A la vall de Benasc el derivat *Estatats*. L'àrea del mot degué estendre's al llarg de la frontera aragonesa fins al Maestrat, car allà ha pres el significat d'«escamot de gossos, cabres, etc.» (Ga Girona, *Voc. Maestr.*, p. 305),² i segons *AlcM*, s'estén d'una banda fins a Freginals i per l'altra fins a Lluçena.

Seria estrany un germanisme en aquest terreny semàntic, i amb tan antic arrelament a la gleva i a l'alta Muntanya, en la zona més arcaica dels nostres Piri-

neu i sistema ibèric. Per tant hem de creure que es tracta de la correspondència sorotàptica del mot germànic. Aquesta arrel, en efecte, pertany a quasi totes les ll. indoeuropees, en formes iguals o bé semblants: és la del gr. *στέλλω* 'poso, munto, enllesteixo', lesbi-tessali *σπάλλα* 'columna' (àtic *σπήλη* id.), scr. *sthála* 'terraplè', ll. *stolo* 'tany', pròpiament 'estaca, tija', etc. veg. Pok., *IEW*, 1019; a això cal afegir lit. *staldas*, pruss. ant. *staldis* (traduït amb l'al. *stall* en el Gloss. d'Elbing, 226); lit. *stálas*, pruss. ant. *stalis* 'taula' (Elb., 219); Uhlenbeck, Walde, Bender, oblidats per Pok.; tant Pok. com Kluge ja admeten que el pruss. ant. *stallit* 'estar, estar dret', i el letó *stulms* 'soca', 'muntant, braç, cama, membre', van amb tot això. En tot cas el tractament *č* o *č* de l'alt-arag. i del pre-català postula una -LL- doble etimològica, i de cap manera no podria venir del grup palatal LJ del verb *tallar* TALEARE, ni del seu derivat *estall*=cast. *destajo*.

¹ A l'alta vall de Taüll: no hi ha allí, ni a hores de distància cap *estany* ni *estanyol*, ni tampoc cap finestra o collada, car és en el fons d'una verda vall, solcada de dalt a baix per set grans feners paral·lels que hi marquen grans sècs d'un color verd més clar. Hi ha, en efecte, vistents ruïnes de diversos corrals antics.

Estallador, V. *estoledor* (TOLDRE) *Estallar*, *estaller*, *estalles*, V. *tallar*

ESTALÓ, 'puntal', de l'antic *estoló*, i aquest, del ll. STOLO, -ŌNIS, 'rebrot, 'tany', 'esqueix o estaca per trasplantar'. □ 1.ª doc.: S. XIII, en totes dues formes.

En el setge de Mallorca «los cavadors passaren ab pics e guarnits tro a les torres, e comensaren de cavar, a pesar dels Sarraïns, qui no-u podien deffendre, e meteren primerament una torra en *estolons*, e quan aquela torra fo mesa en *estolons*, meteren foc als *estolons*, tant tro que la torre se fené», Jaume I (*Cròn.*, Ag., 117); «en les carreres de la ciutat, pot cascú, en la frontera de son alberc, posar taules, *estolons* o pilars, pedriçs o graes», *Costi Tort.* (ed. OL., p. 10). La variant fonètica dissimilada *estalo* ja apareix també en el substantiu i en el verb *estalonar*, en el S. XIII: «fóu ['féu'] cavar lo mur e la tor de ponent, e puis féu-la *estalonar*, e el foc metre laïns per los *estalons* a cremar», Desclot (§ 43, *NCL*. II, 124.16); «les cerimònies no són sinó *estalons* qui sostenen l'om, axí com sostenen la casa --- çquè fa lo senyor del alberc, per ço que's sostingue? Met piges e *estalons*, tants com mester és», StVidentF (*Serm.* I, 286.12). Més dades antigues dóna Morel-Fatio, *Rom.* xi, 125.

Fora d'aquesta dissimilació de *o* en *a*, el mot s'ha mantingut ben viu i inalterat a les Illes. S'usa allà per als puntals dels arbres, de les cases, etc., no solament a les Balears sinó també a les Pitiüses: eiv. «*esteló*: puntal, patrón» (PzCabr.); i els formenterins, a la seva illa, m'ensenyaven *estelóns* apuntalant una figuera (1963). També es tracta del pal amb forts tanyos o travessers (banyons), que ixen a banda i banda, i que serveix per pujar a un arbre o un cingle: allò que cap